

אבא קובנר ויצחק (אנטק) צוקרמן: שתי גישות

ביחס ליציאת היהודים מאירופה

שלום חולבסקי

בדצמבר 1944 נפגשו בלובלין פרטיזנים מווילנה ומרובנה. אלה שהגיעו מברית-המועצות החלו מיד בפעולות ארגון, כדי לממש את הברחה. ב-20 בינואר 1945, ימים אחדים לאחר שחרור וארשה, באו ללובלין גם יצחק צוקרמן וצביה לובטקין, ממפקדי המרד בגטו ורשה, ונפגשו עם קובנר וחבריו הפרטיזנים. סיפר אבא קובנר על פגישתו עם יצחק צוקרמן: "פניו, כפני, היו שמוטות, תלויות בשלהבתו של נר קטן; והנר, שעמד על שרפרף נמוך בינינו, הבהב כלמרגלותיו של נפטר. ורק צללינו על הכתלים העירומים היו ארוכים ואילמים. צוקרמן וקובנר היו תמימי דעים, שבבית-הקברות הקרוי אדמת פולין לא יקום יישוב יהודי. יש לחתור לעלייה לארץ-ישראל בכל הדרכים. אך באשר לדרך הפעולה נתגלעו ביניהם חילוקי-דעות. יצחק צוקרמן סבר, שאסור לה לקבוצה החלוצית המנהיגה לנטוש את שרידי יהודי פולין לנפשם. עליה לארגנם ולהעלותם לארץ-ישראל. המנהיגות הוותיקה איננה עוד, והצעירים ששרדו, לוחמי הגטאות והפרטיזנים, חייבים להקים את המסגרות הארגוניות להוצאת היהודים מפולין. ביציאתם של החברים הפעילים מפולין ראה צוקרמן מעין הסתלקות מן המערכה ולא היה מוכן להשלים עמה. קובנר טען כנגדו, שיש לעזוב מיד את אירופה המנואצת, ובזמן היציאה יש לקחת נקם בנאצים המהלכים חיים על פני האדמה. לדעתו, שום "תשובה" שהיתה נכונה "לפני כן" (לפני השואה) אינה "מובנת מאליה" - על כל פנים לא במובן הישן - "לאחר מכן" (לאחר השואה). לא ייתכן אפוא שהכרתנו האנושית והיהודית תוסיף לנוע "כמקודם". מי שנוהג כך אינו מבין בעצם מה קרה לנו. גם קובנר היה קשור לתנועתו, אבל מה שקרה באירופה נעשה בעיניו עיקר, הקודם לכל שאר הדברים. מכאן צמח גם רעיון "חטיבת שרידי אירופה".

מתוך: חולבסקי, שלום, "פרטיזנים ולוחמי הגטאות - גורם פעיל בקרב שארית הפליטה", בתוך: שארית הפליטה 1944-1948, הרצאות ודיונים בכינוס הבינלאומי השישי של חוקרי השואה, הוצאת יד ושם, תשנ"א, עמ' 225-226.